

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen, opmerkingen en bezwaren bij het ministerieel besluit tot definitieve bescherming als archeologische site van de verdwenen middeleeuwse Zwinhaven Monnikerede in Damme (Oostkerke)

Provincie: West-Vlaanderen

Gemeente: Damme, 3de afdeling, sectie B

Objectnummer: 4.04/31006/101.1

-

Dossiernummer: 4.001/31006/105.1

Omschrijving:

De verdwenen middeleeuwse Zwinhaven Monnikerede,

Monnikeredestraat zonder nummer, Krinkeldijk zonder nummer, Bloedputstraat zonder nummer, Damse Vaart-Noord zonder nummer, Damse Vaart-Oost zonder nummer, Bekofstraat zonder nummer

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel, 19/05/22

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Getekend door: Matthias Diependaele (Sig)
Getekend op: 2022-05-19 21:44:59 +02:00
Reden: Ik keur dit document goed

Matthias DIEPENDAELE

1. Adviezen en opmerkingen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen Omgeving, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Omgeving

Het advies werd gevraagd op 12 mei 2021.

Het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek (INBO) bracht op 17 mei 2021 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van de bescherming.

De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) liet op 31 mei 2021 weten geen advies te zullen uitbrengen. De VMM geeft aan: *"dat er geen waterlopen liggen in beheer van VMM binnen het plangebied of overstromingsgebieden die verbonden zijn met die waterlopen. We zullen dan ook geen advies geven voor dit plan."*

Het departement noch de overige agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerendergoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.2. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 12 mei 2021.

Het agentschap Wegen en Verkeer (AWV) liet op 11 juni 2021 weten: *"AWV heeft geen opmerkingen bij dit dossier. AWV beheert geen openbaar domein of percelen en heeft dus geen belang in dit dossier."* Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.3. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 12 mei 2021.

Het Departement Landbouw en Visserij bracht op 10 juni 2021 een ongunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

Het gebied is nagenoeg volledig in professioneel landbouwgebruik, waarvan een kleine 2/3e in gebruik is als grasland en het overige deel als akkerland. Ca. 10 ha van het graslandgebruik kan niet gescheurd worden omwille van de aanduiding als historisch permanent grasland (HPG) of ecologisch kwetsbaar blijvend grasland (EKBG). Deze graslanden bevinden zich in de zuidelijke helft van het gebied.

Binnen het gebied zijn 2 professionele landbouwzetels aanwezig. Het gaat om een veeteeltbedrijf en een gemengd rundveebedrijf. Elk van deze bedrijven gebruikt in het gebied tussen de 11 en de 23 ha in functie van het landbouwbedrijf. Het aandeel van deze gronden ten opzichte van de totale gebruiksoppervlakte van de bedrijven is 20% en 50%. Deze gronden in het gebied liggen vanzelfsprekend in de onmiddellijke nabijheid van de bedrijfszetels en

behoren dan ook tot de belangrijkste gronden van deze bedrijven. Zij zijn van groot belang voor de landbouwbedrijfsvoering en het inkomen van de bedrijven. De overige gronden in het gebied worden gebruikt door enkele omliggende bedrijven.

Binnen het beschermingsdossier wordt aangegeven dat, daar waar akkerbouw aanwezig is, er een zekere erosie optreedt ten gevolge van het ploegen. Daarenboven wordt aangegeven dat erosie en bodemingrepen de belangrijkste bedreigingen vormen voor de site. Er wordt ook gesteld dat grasland wel geschikt is om het bodemarchief optimaal te bewaren. Concreet wordt gesteld dat grasland best niet gescheurd wordt, er best geen nivellerings – of (diep)ploegwerken toegelaten worden, drainages zeer verstorend zijn en het injecteren van drijfmest vermeden moet worden. Daarenboven doet men de suggestie om akkerland in weiden of grasland om te zetten. Indien toch akkerland aanwezig is of blijft, wordt best een niet-kerende bodembewerking toegepast.

In artikel 5 van het bijgevoegd ministerieel besluit wordt aangegeven dat een voorafgaande toelating vereist is voor volgende werken:

1° het wijzigen van het microreliëf;

2° elke handeling die een aanzienlijke wijziging van de landschapkenmerken tot gevolg heeft;

3° graafwerken in functie van het bouwen, verbouwen of heropbouwen van constructies;

4° het plaatsen van ondergrondse leidingen, met inbegrip van drainageleidingen;

5° het aanleggen of wijzigen van wegen en paden;

6° het aanplanten, vellen en ontstronken van bomen en struiken;

7° het scheuren van grasland of het omzetten van grasland in akkerland;

8° het diepploegen, diepwoelen en diepspitten (namelijk het scheuren van de ploegzool zonder dat bodem naar boven wordt gebracht en omgeploegd) van akkerland met andere woorden grondbewerking dieper dan 30 cm.

Punten 3, 4, 7 en 8 hebben rechtstreeks gevolgen voor de zittende landbouwers, maar ook de overige punten kunnen gevolgen hebben voor de landbouwbedrijfsvoering. Vanuit het Departement Landbouw en Visserij wordt steeds een vrijheid van teeltkeuze voor de landbouwer vooropgesteld. Daarenboven dient de landbouwer de beste beschikbare technieken toe te passen die voor zijn bedrijf van toepassing zijn, dit uiteraard met in acht nemen van de geldende regelgeving. Het is, binnen de bedrijfsvoering van de landbouwer, niet verboden om graslanden te scheuren en deze om te zetten naar akkerland, mits hier de geldende regelgeving m.b.t. HPG en EKBG of blijvend grasland wordt nageleefd. Het is voor de landbouwer amper werkbaar om hiervoor telkens een toelating te vragen, met de mogelijkheid dat deze geweigerd wordt. Rekening houdend dat alle bedrijven die actief zijn in dit gebied akkerbouw toepassen of voedergewassen kweken, is het voorgestelde voor het Departement Landbouw en Visserij niet haalbaar.

Zowel binnen de nota als binnen het ministerieel besluit wordt verwezen naar het injecteren van drijfmest en de negatieve gevolgen voor het bodemarchief, al wordt hier, behoudens vergissing van ons, geen concrete voorafgaande toelating of verbod aan verbonden. Het Departement Landbouw en Visserij wil erop wijzen dat voor het gebruik van bepaalde meststoffen een emissiearme techniek nodig en zelfs verplicht is, ook voor het bemesten van graslanden. Dit kan gaan om het injecteren van drijfmest, maar ook om andere technieken. Het injecteren van drijfmest gaat ca. 12 tot 18 cm diep in de grond, dus het verstoren van de bodem tot op een diepte van 30 cm is hierbij niet mogelijk. Verder moet mest ook bij breedwerpig uitstrooien ondergewerkt worden in de bodem. Het is dan ook niet aanvaardbaar dat al deze technieken niet meer zouden kunnen aangewend worden binnen een dergelijke intensief landbouwgebied. Meer info over de verschillende technieken zijn terug te vinden op de website van de VLM.

Concreet wenst het Departement Landbouw en Visserij aan te geven dat de maatregelen een te grote impact hebben op de bedrijfsvoering van de zittende landbouwers binnen het gebied en moeilijk werkbaar zijn. Daarnaast kunnen bepaalde maatregelen mogelijks een nulbemesting met zich meebrengen, iets wat binnen agrarisch gebied niet verantwoord is. Bijgevolg zijn deze beperkingen niet aanvaardbaar en wordt een ongunstig advies geformuleerd.

Antwoord: In het inhoudelijk dossier wordt de archeologische waarde van de verdwenen middeleeuwse Zwinhaven Monnikerede gemotiveerd en wordt er aangetoond dat de archeologische bescherming van algemeen belang is vanuit erfgoeddoogpunt. Het algemeen belang wordt door het Departement Landbouw en Visserij niet ontkracht of weerlegd.

Een archeologische bescherming staat de bedrijfsvoering niet in de weg en kan een bestemming van een terrein niet wijzigen. Het ploegen van akkers (tot 30cm) diep blijft perfect mogelijk na een bescherming als archeologische site. Indien bepaalde bodem verstorende werkzaamheden (zoals bijvoorbeeld het plaatsen van ondergrondse leidingen) niet vermeden kunnen worden is een voorafgaand archeologisch onderzoek steeds een alternatief dat voorhanden is.

De beheersdoelstellingen geven richting aan, en vormen een kader voor een toekomstig beheer (wat ook staat vermeld in het inhoudelijk dossier). De beheersdoelstellingen zijn dus geen absolute verbodsbepalingen. De bescherming als archeologische site houdt dus helemaal geen verbod in op ploegen en ook niet op bemesten en het injecteren van drijfmest. Er wordt enkel geduïd dat - in het kader van een ideaal beheer van de archeologische site - grasland het best geschikt is om het archeologisch bodemarchief te bewaren en dat het injecteren van drijfmest best zoveel mogelijk wordt vermeden. Om verdere verwarring hieromtrent te vermijden wordt de beheersdoelstelling rond bemesting in het ministerieel besluit geschrapt.

Artikel 5 somt een aantal toelatingsplichtige handelingen op die het agentschap Onroerend Erfgoed mogelijk moeten maken te bekijken of de geplande ingrepen afbreuk doen aan de reden van de bescherming, aan de archeologische waarde van de site. Uitgangspunt van de bescherming is dat de archeologische site in goede staat moet worden behouden en dat er geen handelingen mogen gesteld worden die de erfgoedwaarde ervan aantasten. Het beschermingsbesluit bevat daartoe geen absolute verbodsbepalingen. De eigenaar moet voor een reeks werken evenwel toelating vragen aan het agentschap. Daar staat tegenover dat er financiële ondersteuning mogelijk is. Voor een beschermde archeologische site kan een beheersplan worden opgemaakt. Hiervoor kan een onderzoekspremie worden aangevraagd. Met een goedgekeurd beheersplan kan je een premie ontvangen voor werken en beheersmaatregelen die noodzakelijk zijn voor het behoud of de herwaardering van de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen van de beschermde archeologische site.

Conclusie: De opmerkingen in het advies werden beantwoord. Het advies heeft invloed op het ministerieel besluit. In artikel 3 van het ministerieel besluit wordt de beheersdoelstelling rond het injecteren van drijfmest geschrapt.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken gemeente Damme

Het advies werd gevraagd op 12 mei 2021.

Gemeente Damme

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht op 18 juni 2021 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies: Het college van Burgemeester en Schepenen stelt dat een bescherming als archeologische site enerzijds een beperking is voor de huidige gebruikers, anderzijds is het ook een erkenning voor de bijzondere waarde die dit gebied heeft. Het bestuur geeft gunstig advies maar vraagt aandacht en compensaties voor het waardeverlies van gronden voor eigenaars en gebruikers.

Antwoord: Er is geen juridische grond die aantoont dat er sprake is van de vermelde waardevermindering en rendementsverlies. Bovendien is het quasi onmogelijk om

erfgoedwaarden af te wegen tegen economische waarden, erfgoedwaarden kunnen immers niet begrepen worden in een bepaalde prijs.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 12 mei 2021.

De VCOE bracht op 8 juli 2021 een (voorwaardelijk) gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

De commissie ondersteunt ten volle de bescherming als archeologische sites van Hoeke en Monnikerede. De commissie stelt evenwel dat de inhoudelijke dossiers niet nader in gaan op de selectie van beide sites ten opzichte van andere gekende voorhavens van Brugge. Hierdoor is het voor de commissie niet duidelijk of Hoeke en Monnikerede op Vlaams grondgebied de enige (verdwenen) Zwinhavensites zijn van dergelijk archeologisch belang. Het rapport van het voorafgaandelijke waarderingsonderzoek door de UGent maakt daarentegen wel een expliciete afweging van de selectiecriteria. Hieruit blijkt dat (archeologisch) onderzoek naar vergelijkbare sites tot op heden beperkt is. De commissie vraagt in de inhoudelijke dossiers de selectie van de beschermingen in die zin verder te duiden.

Antwoord: De selectie van de bescherming werd als volgt bijkomend geduid in het inhoudelijk dossier: "Er is tot op heden slechts beperkt onderzoek geweest naar andere gekende voorhavens van Brugge. De verdwenen middeleeuwse Zwinhaven Monnikerede werd geselecteerd voor bescherming omdat ze goed is onderzocht én omdat ze samen met Hoeke gelegen is op de westelijke oever van de voormalige Zvingeul, een regio die gekend is als één van de best bewaarde middeleeuwse landschappen van Vlaanderen. In tegenstelling tot de oostelijke oever heeft deze zone weinig geleden onder overstromingen."

Voor de afbakeningen van de bescherming verwijzen de inhoudelijke dossiers naar de integratie en confrontatie van traditionele bronnen en technieken met innovatief interdisciplinair landschappelijk onderzoek. Dit zou toelaten de bescherming vast te leggen tot op perceelsniveau. De dossiers verduidelijken echter niet op basis van welke criteria het archeologische potentieel van de geselecteerde percelen werd bepaald. De voorgestelde afbakeningen hernemen hier de afbakeningen uit het gevoerde waarderingsonderzoek, die tot stand kwamen via een ruime historisch-topografische reconstructie en vervolgens voor enkele zones werd afgetoetst via geofysisch onderzoek en een enkele testopgraving. De motivering in de inhoudelijke dossiers voegt daaraan toe dat de gekozen beschermingsperimeter zich telkens beperkt tot een selectie van wat als kern van de nederzettingen kan worden beschouwd en aldus het grootste archeologische potentieel heeft. De historische afbakening van de verdwenen steden zou nog ruimer uitvallen. De commissie vraagt de criteria voor wat als nederzettingkern kan worden omschreven te verduidelijken. Tevens behoeft de selectie van percelen verdere motivering vanuit de gehanteerde onderzoeksmethodiek.

Antwoord: Aan de afbakening van de archeologische site Monnikerede is heel wat interdisciplinair wetenschappelijk onderzoek voorafgegaan, uitgevoerd door de universiteit van Gent. In het inhoudelijk dossier wordt de afbakening als volgt gemotiveerd: "De afbakening van de te beschermen site is tot stand gekomen op basis van integratie en confrontatie van traditionele bronnen en technieken met innovatief interdisciplinair landschappelijk onderzoek. De belangrijkste bron van informatie voor de topografische reconstructie van Monnikerede zijn de zogenaamde ommelopers, prekadastrale documenten die door de administratie van de Watering gebruikt werden om belasting te innen voor het waterbeheer. Die konden gekoppeld

worden aan oude kaarten. Ook ruimtelijke informatie uit kerkrentes en stadsbelasting konden hieraan toegevoegd worden. Aan deze informatie konden vervolgens ook archeologische data gekoppeld worden uit zowel invasief en non-invasief onderzoek. De afbakening van de middeleeuwse nederzettingkern van Monnikerede, die op deze manier tot stand is gekomen, werd vervolgens afgetoetst door middel van een testopgraving, met positief resultaat.”

Het agentschap is van mening dat de resultaten van het gevoerde wetenschappelijk onderzoek een gedegen motivatie zijn voor de afbakening van de bescherming. Hieraan kan nog toegevoegd worden dat er geen historische kaarten bestaan uit de 13de tot 15de eeuw, wel uit de 16de eeuw en later. Op dat ogenblik is Monnikerede al in oppervlak gekrompen, zoals elke andere Zwinhaven. De afbakening die voor de bescherming wordt vooropgesteld op basis van een combinatie van historische, cartografische en archeologische gegevens is een minimale afbakening van een site die in de middeleeuwen nog groter is geweest. Via geofysisch en archeologisch onderzoek werd bevestigd dat de aangewende historische en cartografische informatie correct is. Op de onderzochte locaties werd een dichtheid aan archeologische sporen waargenomen. Over de interpretatie van deze sporen als relictten van menselijke activiteiten die verband houden met de middeleeuwse haven bestaat niet de minste twijfel. De sporen bevestigen ook wat er op de ommelopers (prekadastrale documenten) staat. Het archeologisch potentieel van de te beschermen afgebakende archeologische site is duidelijk. Bovenstaande wordt aangevuld in het inhoudelijk dossier.

Sommige percelen waren niet toegankelijk voor onderzoek omdat dit geweigerd werd door de eigenaar en/of gebruiker. Maar het is ook niet mogelijk en het was ook niet de bedoeling om ieder perceel binnen de vooropgestelde afbakening afzonderlijk te gaan onderzoeken en opgraven, gezien een opgraving de facto gelijk is aan de fysieke vernieling van alle aanwezige grondsporen. Gezien het belang van de archeologische site Monnikerede wordt er geopteerd voor het behoud van de archeologische waarde door middel van een bescherming *in situ*.

Net doordat de site niet volledig wordt opgegraven is ze nog intact in de bodem aanwezig en blijft heel wat informatie – weliswaar niet ten volle gekend – voor de toekomst behouden. De sporen die zijn waargenomen, door middel van geofysisch onderzoek enerzijds en een proefopgraving anderzijds, vertegenwoordigen slechts een fractie van de feitelijke aanwezige sporen. De voor bescherming afgebakende archeologische site moet als één aaneengesloten archeologische site beschouwd worden, met plaatselijke verdichtingen van archeologische sporen. Gelet op de eigenschap van het archeologisch erfgoed dat het zich, meestal, onder de oppervlakte bevindt en bijgevolg onzichtbaar is, kan nooit met zekerheid geweten zijn welke percelen effectief archeologische monumenten bevatten en welke niet. Zelfs indien op bepaalde percelen zich geen of minder sporen zouden bevinden maken dergelijke zones met een lagere dichtheid aan sporen ook onlosmakelijk deel uit van de archeologische site, in het Onroerenderfgoeddecreet gedefinieerd als: “een onroerend goed dat ondergronds, aan de oppervlakte of onder water aanwezig is, met inbegrip van de archeologische artefacten die er integrerend deel van uitmaken, van algemeen belang wegens de archeologische erfgoedwaarde” (art.2.1.10).

Voor de duidelijkheid van de begrenzing van de bescherming werd gekozen voor een afbakening die samenvalt met bestaande perceelsgrenzen.

De kern van de nederzetting kan worden omschreven als: “de havenzone met haar in hoofdzaak commerciële, infrastructurele, administratieve en artisanale functies enerzijds, en de in hoofdzaak residentiële zone van aaneengesloten bewoning van huizen anderzijds”. Dit wordt aangevuld in het inhoudelijk dossier.

Artikel 2 van de ministeriële besluiten verwijst naar de archeologische waarde die de beschermingen verantwoordt en somt de erfgoedkenmerken en -elementen op. De commissie erkent dat de sites Monnikerede en Hoeke gelijkaardige bewaringscondities en archeologisch potentieel bezitten, vergelijkbare ontwikkelingen doormaakten en bovendien een historische

en landschappelijke context delen. Niettemin had elke haven een specifieke functie die zich uit in archeologische verschillen. Voor Monnikerede vraagt de commissie om de motivering te vervolledigen met de vermelding dat deze haven fungeerde als stapelplaats voor stokvis.

Antwoord: De motivering in het ministerieel besluit voor Monnikerede werd vervolledigd met de vermelding dat deze haven fungeerde als stapelplaats voor stokvis.

Daarnaast suggereert de commissie om voor beide sites de wetenschappelijke waarde toe te kennen. Het archeologische erfgoed bezit namelijk nog heel wat kennispotentieel op vlak van de functies, aard en ontwikkeling van de Zwinhavens. Het goed bewaarde bodemarchief is wetenschappelijk des te belangrijker gezien het de voornaamste informatiebron vormt voor de 13de- en 14de-eeuwse bloeiperiode van de Zwinhavens, waarvoor schriftelijke bronnen schaars zijn.

Tot slot stelt de commissie vast dat bovengrondse perceelsstructuren, wegen, waterlopen en dijken terug zouden gaan tot de middeleeuwen. Deze historische (landschap)elementen zijn aldus bepalend voor de authentieke landschappelijke context waarvan de sites deel uitmaken. De beheersvisie dringt daarom expliciet aan op het behoud van bestaande kadastrale percelen, gebruikspcelen, grachten en poelen. Om deze bovengrondse relictten optimaal te vrijwaren vraagt de commissie te onderzoeken of aan de sites ook een historische en/of ruimtelijk-structurerende waarde kan worden toegekend.

Antwoord: Het Onroerenderfgoeddecreet definieert in artikel 2.1, 18° een beschermde archeologische site als "een archeologische site die voorlopig of definitief beschermd is overeenkomstig hoofdstuk 6". Een archeologische site is op zijn beurt gedefinieerd in hetzelfde artikel, 10° als "een onroerend goed dat ondergronds, aan de oppervlakte of onder water aanwezig is, met inbegrip van de archeologische artefacten die er integrerend deel van uitmaken, van algemeen belang wegens de archeologische erfgoedwaarde".

Het beschermen van een archeologische site kan dus enkel op basis van de archeologische erfgoedwaarde, aangezien dit het exclusieve element is dat een onroerend goed tot archeologische site maakt (artikel 2.1, 10°). Dit in tegenstelling tot monumenten, cultuurhistorische landschappen en stads- en dorpsgezichten waarvan de decretale definitie ruimer is en een bredere waaier aan erfgoedwaarden toelaat als grond voor het statuut (artikel 2.1, 22°, 38°, 45° en artikel 2.1, 26°). Het toekennen van een wetenschappelijke waarde en ook een historische en/of ruimtelijke waarde, zoals de commissie suggereert, is niet aan de orde. Bovendien is het wetenschappelijke aspect al afgedekt door de archeologische erfgoedwaarde zelf: archeologie wordt in het Onroerenderfgoeddecreet namelijk gedefinieerd als "het bestuderen van overblijfselen en voorwerpen of een ander spoor van menselijk bestaan in het verleden, alsook de bestaansomgeving van de mens, waarvan het behoud en de bestudering bijdragen tot het reconstrueren van de bestaansgeschiedenis van de mensheid en haar relatie tot de natuurlijke omgeving en ten aanzien waarvan opgravingen, ontdekkingen en andere methoden van onderzoek betreffende de mensheid en haar omgeving betekenisvolle bronnen van informatie zijn". Wetenschap en onderzoek zijn met name aspecten die inherent verbonden zijn aan archeologie en archeologische erfgoedwaarde.

De commissie ondersteunt de doelstelling om het archeologische erfgoed in situ te behouden en indien niet (meer) mogelijk via archeologisch onderzoek en publicatie een ex situ behoud te garanderen. Verder kan de commissie zich vinden in de doelstelling om historische perceelsstructuren, grachten en poelen te vrijwaren. Hierdoor blijft het middeleeuws landschap ook bovengronds afleesbaar.

Om erosie en bodemverstoring tegen te gaan sturen de beheersdoelstellingen aan op enerzijds het behoud van bestaande weiden in hun huidige gebruiksfunctie en anderzijds gebruiksbepalingen voor akkerland, dan wel de omzetting van akkers naar grasland. Het is de commissie onduidelijk in hoeverre deze beheersdoelstellingen werden afgetoetst met het departement Landbouw en Visserij. De commissie erkent dat (ingrijpende) groundbewerking een impact kan hebben op archeologische sporen onder het oppervlak. Anderzijds kan het volgens

de commissie niet de bedoeling zijn dat een bescherming de op deze sites nog actieve landbouuitbating volgens hedendaagse normen (bv. wettelijke verplichtingen inzake mestinjectie) uitsluit.

Antwoord: De beheersdoelstellingen werden niet op voorhand afgetoetst met het departement Landbouw en Visserij. Het departement Landbouw en Visserij werd in het kader van deze beschermingsprocedure om advies gevraagd.

Een archeologische bescherming staat de bedrijfsvoering niet in de weg en kan een bestemming van een terrein niet wijzigen. Het ploegen van akkers (tot 30cm) diep blijft perfect mogelijk na een bescherming als archeologische site. Indien bepaalde bodem verstorende werkzaamheden niet vermeden kunnen worden is een voorafgaand archeologisch onderzoek steeds een alternatief dat voorhanden is. De archeologisch bescherming houdt geen verbod in op mestinjectie. Er is in het beschermingsdossier als beheersdoelstelling opgenomen dat het injecteren van drijfmest best zoveel mogelijk wordt vermeden. De beheersdoelstellingen geven richting aan, en vormen een kader voor een toekomstig beheer. De beheersdoelstellingen zijn dus geen absolute verbodsbepalingen en staan dan ook de landbouuitbating niet in de weg. Om verdere verwarring hieromtrent te vermijden wordt de beheersdoelstelling rond bemesting in het ministerieel besluit geschrapt.

Ook de gesuggereerde omvorming van akkerland naar grasland zal niet voor alle landbouwbedrijven haalbaar zijn. In dat opzicht vraagt de commissie te onderzoeken of specifiek voor de landbouwpercelen op de sites een beheerscomité met inspraak van betrokkenen kan worden opgericht. Op die manier kan een gedragen beheer verzekerd worden, al dan niet met stimulerende en flankerende maatregelen.

Antwoord: De beheersdoelstellingen geven richting aan, en vormen een kader voor een toekomstig beheer. De beheersdoelstellingen zijn dus geen absolute verbodsbepalingen en houden dus ook geen verplichting in. De omzetting van akkerland naar grasland is een suggestie in functie van toekomstig optimaal beheer. Indien een dergelijke omzetting niet mogelijk is, dan is dat zo.

Een onderzoek naar het beheer en de oprichting van een beheerscomité, specifiek voor de landbouwpercelen, hoort niet thuis in het beschermingsdossier of het beschermingsbesluit. Dergelijke piste kan altijd onderzocht worden in het kader van een toekomstig beheer van de beschermde archeologische site. Voor een beschermde archeologische site kan steeds een beheersplan worden opgemaakt. Met een goedgekeurd beheersplan kan je een premie ontvangen voor werken en beheersmaatregelen die noodzakelijk zijn voor het behoud of de herwaardering van de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen van de beschermde archeologische site.

Artikel 4 van het ministerieel besluit bevat de voorschriften voor instandhouding en onderhoud. De commissie kan deze ondersteunen. De commissie gaat tevens akkoord met de toelatingsplichtige handelingen zoals opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming als archeologische sites van de verdwenen middeleeuwse Zwinhavens Hoeke en Monnikerede in Damme.

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit. Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast:

het inhoudelijk dossier werd op een aantal punten verduidelijkt, zoals gevraagd door de commissie. In artikel 2 van het MB werd de motivering vervolledigd met de vermelding dat deze haven fungeerde als stapelplaats voor stokvis. In artikel 3 van het ministerieel besluit wordt de beheersdoelstelling rond het injecteren van drijfmest geschrapt.

1.4. Opmerkingen van de zakelijkrechthouder(s)

De opmerkingen werden gevraagd op 12 mei 2021.

De zakelijkrechthouder(s) gaven 2 opmerkingen over de bescherming van het onroerend goed. De opmerkingen maken integraal deel uit van het beschermingsdossier. Omwille van privacy-redenen zijn de opmerkingen van de zakelijkrechthouder(s) anoniem opgenomen in dit document. Het beschermingsdossier bevat een overzicht van de opmerkingen en de gegevens van de zakelijkrechthouders.

Behandeling van de opmerkingen

1.4.1. Opmerking 1

In u dossier wordt er geschreven dat de landbouwers op hun eigen weiden niet meer zouden mogen scheuren en deze te erkennen als historisch permanente graslanden. Hier heb ik een opmerking over: als landbouwer is het ook niet interessant om deze weiden te scheuren om dat alle weiden die op het plannetje staan niet kunnen gescheurd worden doordat de weiden helemaal niet effen zijn wat wel noodzakelijk is als er zou gescheurd worden. Dus om deze te erkennen als historisch permanente graslanden is hier in principe niet nodig. Als er toch een erkenning hierop zou komen komt dit als landbouwer alleen maar nadelig uit omdat deze dan niet meer mogen bemest worden en als we dit niet meer kunnen doen hebben wij ook jaarlijks minder gras die op de weiden groeit waardoor we minder dieren kunnen laten grazen op de weiden waardoor wij dan genoodzaakt zijn om eten bij te kopen... (Inkomst verlies) Als het historisch permanent grasland wordt mogen we het ook niet meer onderhouden voor onkruid waardoor deze prachtige groene weiden veranderen naar een vuile weide vol onkruid...

Ook het injecteren van mest vraagt u aan om vermeden te worden... Injecteren van mest is de enige wettelijke toepassing om onze mest op het akkerland/weiden te krijgen. Injecteren gaat ook maar maximum 5 cm diep in de grond. Zelf wordt er gesproken dat tijdens de opgravingen maar pas op 30 cm iets werd terug gevonden. Hier zie ik ook het nut niet van waarom dit niet meer zou kunnen toegepast worden.

Het ploegen van de grond gebeurt op en diepte van 15 – 20 cm dieper gaan wij als landbouwer niet omdat dit ook geen nut heeft om 'oude' grondlagen boven te halen. Ploegen doen wij om de bovenste grond wat lucht te geven en rust.

De percelen worden nu al honderden jaren bewerkt door landbouwers en in u dossier wordt er ook geschreven dat er tijdens de archeologische opgravingen is gebleken dat alles zeer goed is bewaard gebleven. Waarom moeten we dan nog bijkomende maatregelen toepassen?

Op 29 januari 2021 is er overleg geweest met Agentschap natuur en bos en het Onroerend erfgoed. Waarom wordt hier landbouw en visserij niet bij betrokken? Of een landbouw organisatie zoals Boerenbond? Want er is toch een zeer groot aandeel van de percelen eigendom van de landbouwers. Deze wordt ook bewerkt door landbouwers en niet door natuur en bos? Want als ik zo het dossier lees is er vooral veel geïnspireerd door natuur en bos...

Tenslotte vindt ik het zeer mooi dat het verhaal verteld wordt met de virtuele bril/paal dit in de kringeldijk staat. Maar het gaat nog steeds om iets wat in het verleden is gebeurd, dit komt niet meer terug. Vindt niet dat de landbouwers/grondeigenaars hiervoor hun mooie vruchtbare weides/akkers hierdoor moeten laten verloren gaan door iets dat er in de geschiedenis hier aanwezig was.

Antwoord:

- Een archeologische bescherming betekent niet dat bepaalde weiden plots bijkomend erkend zouden worden als historisch permanent grasland. Het ene heeft niets met het andere te maken, dit is een andere wetgeving.

- De suggestie om drijfmest zoveel mogelijk te vermijden is een beheersdoelstelling. Dit is dus geen verbod en ook geen verplichting. Om verdere verwarring hieromtrent te vermijden wordt de beheersdoelstelling rond bemesting in het ministerieel besluit geschrapt.
- De site wordt beschermd vanuit het algemeen belang en om toekomstige bodem verstorende ingrepen zoveel mogelijk te vermijden of ze te laten voorafgaan door archeologisch onderzoek.
- Het departement Landbouw en Visserij wordt in het kader van de beschermingsprocedure om advies gevraagd. De Boerenbond is geen instelling die om advies moet worden gevraagd in het kader van een procedure tot archeologische bescherming.
- De archeologische site wordt beschermd vanuit het algemeen belang. Het agentschap Onroerend Erfgoed is van mening dat er voldoende archeologische waarde aanwezig is om de zone te beschermen als archeologische site. Het agentschap Onroerend Erfgoed heeft er geen enkel belang bij om sites te beschermen indien er geen of onvoldoende archeologische waarde aanwezig zou zijn.

1.4.2. Opmerking 2

*Als zakelijkrechthouder, namelijk als eigenaar van het kerkhof, hadden wij echter nog veel onduidelijkheden. Ook de boeren hadden vragen over hoe ze hun grond nog konden gebruiken. Via het kabinet ontvingen wij onderstaande verduidelijkingen:
Het is mij echter nog niet duidelijk welke gevolgen dit zal hebben voor bepaalde werken (bv. injecteren van drijfmest) welke evenwel niet opgenomen zijn in de lijst toelatingsplichtig, noch verboden, maar wel worden aangeraden om niet te doen (beheersdoelstellingen). Mag men er concreet vanuit gaan dat injecteren van drijfmest derhalve nog toegestaan zal zijn zonder voorwaarden? Het verwerken van drijfmest via injectie is uiteraard essentieel voor de desbetreffende landbouwers.*

Antwoord:

Het injecteren van drijfmest is niet opgenomen als toelatingsplichtige handeling. Het staat wel in de beheersdoelstellingen, maar dat houdt geen verbod in. De geformuleerde beheersdoelstellingen zijn richtinggevend om tot het meest optimale beheer van de beschermde archeologische site te komen in de toekomst en kunnen ook richtinggevend zijn voor de opmaak van een beheersplan. Om verwarring hieromtrent te vermijden wordt de beheersdoelstelling rond bemesting in het ministerieel besluit geschrapt.

Conclusie: de opmerkingen hebben invloed op het ministerieel besluit. In artikel 3 van het ministerieel besluit wordt de beheersdoelstelling rond het injecteren van drijfmest geschrapt.

1.5. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen en de opmerking(en) van de zakelijkrechthouder(s) hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit. Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast: het inhoudelijk dossier werd op een aantal punten verduidelijkt. In artikel 2 van het ministerieel besluit werd de motivering vervolledigd door een beperkte toevoeging over de functie van de middeleeuwse haven. In artikel 3 van het ministerieel besluit wordt de beheersdoelstelling rond het injecteren van drijfmest geschrapt.

2. Adviezen en bezwaren uitgebracht na de voorlopige bescherming en voorafgaand aan de definitieve bescherming

2.1. Openbaar onderzoek en hoorrecht

Gemeente Damme organiseerde het openbaar onderzoek van 21 december 2021 tot 19 januari 2022. Het proces-verbaal en de bezwaren maken integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Tijdens het openbaar onderzoek werden 2 bezwaren ingediend. Deze worden achtereenvolgens behandeld.

Er beriepen zich geen zakelijkrechthouders op het hoorrecht.

Omwille van privacy-redenen zijn de bezwaren anoniem opgenomen in dit document. Het beschermingsdossier bevat een overzicht van alle bezwaren en de gegevens van de bezwaarindieners.

2.1.1. Bezwaar 1 uitgebracht tijdens het openbaar onderzoek:

In kader het openbaar onderzoek betreft de voorlopige bescherming als archeologische site van de verdwenen middeleeuwse Zwinhaven Monnikerede, wens ik via dit schrijven mijn opmerkingen en bezwaren neer te leggen.

- De betekenis van het archeologisch belang en waarde in het kader van het algemeen belang:

De bescherming van deze archeologische site in kader van haar historische waarde en het algemeen belang, is uiterst gering te noemen zo niet onbestaande. Als men door de huidige site fietst of wandelt kan men via artificieel aangebrachte bakens slechts herkennen dat er hier vroeger een zwingeul heeft gelegen en dat er ondergrondse restanten aanwezig zijn van een zwinhaven. De belevingswaarde is dan ook bijzonder artificieel aanwezig gebracht en heeft geen meerwaarde voor het algemeen belang. Naast de virtuele voorstelling het gebied ook nog beschermen in situ met als reden algemeen belang, is volgens ons overdreven. Bovendien is er alleen een beperkt archeologisch onderzoek gebeurd. Op basis van dit onderzoek trekt het agentschap wel vergaande veronderstellingen en bakent dien ten gevolge een vrij groot gebied af als archeologisch belangrijk;

Antwoord:

Een archeologische site bevindt zich haast per definitie onder de grond en is dus heel vaak niet of moeilijk te herkennen met het blote oog. Dat neemt niet weg dat er geen belevingswaarde kan zijn. De recente belevingsexpo rond de verdwenen Zwinhavens toont aan dat er weldegelijk een belevingswaarde is. Archeologische sites in Vlaanderen worden ook niet beschermd op basis van hun belevingswaarde maar op basis van hun wetenschappelijke waarde (archeologische waarde).

Het Onroerendergoeddecreet geeft als definitie voor een archeologische site: "een onroerend goed dat ondergronds, aan de oppervlakte of onder water aanwezig is, met inbegrip van de archeologische artefacten die er integrerend deel van uitmaken, van algemeen belang wegens de archeologische erfgoedwaarde". In het inhoudelijk dossier wordt de archeologische waarde van de verdwenen middeleeuwse Zwinhaven Monnikerede uitgebreid gemotiveerd. Het feit dat de site in de ondergrond een archeologisch goed bewaarde middeleeuwse havenstad bevat is de voornaamste factor om deze een beschermd status tot te kennen. Monnikerede maakt deel uit van het verdwenen middeleeuws havennetwerk van Brugge. Dit havennetwerk kent geen parallellen binnen West-Europa en is uniek voor Vlaanderen.

- De betekenis van de contouren van de afbakening.

De verantwoording voor de afbakening van de huidige site is vaag en niet ernstig onderbouwd en gemotiveerd. Van een beperkte plaats is het als gevolg van archeologisch onderzoek duidelijk dat er in situ bepaalde kenmerken van een zwinhaven in de grond terug te vinden zijn. Op ander plaatsen is het een gissing en is de afbakening artificieel en louter gebaseerd op de grenzen van het huidige perceelgebruik en kadasterplan Dit Is geen ernstige en onderbouwde motivatie.

In kader van archeologische bescherming lijkt het mij niet logisch en te verantwoorden waarom het perceel 569D en 569 E werd meegenomen in de afbakening. Perceel 569d en een deel van 569e zijn bedrijfsgebouwen (stallen en sleufsilos). Zo er in situ nog archeologische zaken aanwezig zouden geweest zijn, dan zijn deze vandaag niet meer waar te nemen en van enig nut. Ook al zou er gesteld worden dat de bescherming geen invloed zou hebben op de uitbating en ontwikkeling van het bedrijf en de bedrijfsgebouwen, dan nog vragen we uitdrukkelijk de schrapping van de bedrijfsgebouwen 569d en 569e binnen de contouren van de bescherming.

Antwoord:

Aan de afbakening van de archeologische site Monnikerede is heel wat interdisciplinair wetenschappelijk onderzoek voorafgegaan, uitgevoerd door de universiteit Gent. De resultaten daarvan zijn opgenomen in het inhoudelijk dossier. In het inhoudelijk dossier wordt de afbakening als volgt gemotiveerd: "De afbakening van de te beschermen site is tot stand gekomen op basis van integratie en confrontatie van traditionele bronnen en technieken met innovatief interdisciplinair landschappelijk onderzoek. De belangrijkste bron van informatie voor de topografische reconstructie van Monnikerede zijn de zogenaamde ommelopers, prekadastrale documenten die door de administratie van de Watering gebruikt werden om belasting te innen voor het waterbeheer. Die konden gekoppeld worden aan oude kaarten. Ook ruimtelijke informatie uit kerkrentes en stadsbelasting konden hieraan toegevoegd worden. Aan deze informatie konden vervolgens ook archeologische data gekoppeld worden uit zowel invasief en non-invasief onderzoek. De afbakening van de middeleeuwse nederzettingkern van Monnikerede, die op deze manier tot stand is gekomen, werd vervolgens afgetoetst door middel van een testopgraving, met positief resultaat."

Hieraan kan nog toegevoegd worden dat er geen historische kaarten bestaan uit de 13de tot 15de eeuw, wel uit de 16de eeuw en later. Op dat ogenblik is Monnikerede al in oppervlak gekrompen, zoals elke andere Zwinhaven. De afbakening die voor de bescherming wordt vooropgesteld op basis van een combinatie van historische, cartografische en archeologische gegevens is een minimale afbakening van een site die in de middeleeuwen nog groter is geweest. Via geofysisch en archeologisch onderzoek werd bevestigd dat de aangewende historische en cartografische informatie correct is. Op de onderzochte locaties werd een dichtheid aan archeologische sporen waargenomen. Over de interpretatie van deze sporen als relictten van menselijke activiteiten die verband houden met de middeleeuwse haven bestaat niet de minste twijfel. De sporen bevestigen ook wat er op de ommelopers (prekadastrale documenten) staat. Het archeologisch potentieel van de te beschermen afgebakende archeologische site is duidelijk. Het agentschap Onroerend Erfgoed is van mening dat de resultaten van het gevoerde wetenschappelijk onderzoek een gedegen motivatie zijn voor de afbakening van de bescherming. Het agentschap Onroerend Erfgoed heeft er geen enkel belang bij om sites te beschermen indien er geen of onvoldoende archeologische waarde aanwezig zou zijn.

Bij de opmaak van beschermingsdossiers voor archeologische sites streeft het agentschap Onroerend Erfgoed naar een zo duidelijk mogelijke begrenzing. Gelet op de eigenschap van het archeologisch erfgoed dat het zich, meestal, onder de oppervlakte bevindt en bijgevolg onzichtbaar is wordt er zo veel mogelijk gekozen voor een afbakening die samenvalt met bestaande perceelsgrenzen.

Het is mogelijk dat er ter hoogte van bepaalde bedrijfsgebouwen een plaatselijke verstoring is van het archeologisch bodemarchief. Het is evenwel niet uit te sluiten dat diepere archeologische structuren nog bewaard zijn. Bovendien kan een plaatselijke verstoring niet zomaar geëxtrapoleerd worden naar het ganse perceel en betekent dit dus niet dat op de rest van het perceel geen archeologische sporen meer aanwezig kunnen zijn.

- De betekenis van geëiste toelating

In artikel 5 wordt aangegeven dat voor een aantal handelingen een toelating dient gevraagd te worden. Het is niet uitdrukkelijk opgenomen in het besluit en duidelijk bij welke instantie deze toelating dient gevraagd te worden. Is dit het agentschap onroerend erfgoed? Ook is de procedure onduidelijk, namelijk wordt deze aanvraag alleen behandeld door het agentschap onroerende erfgoed en is hierbij het advies van een beheerscomité mogelijk? Is het mogelijk dat er het kader van een aanvraag tot toelating een hoorzitting wordt georganiseerd? Kan een aanvraag tot het verkrijgen van een milieuvergunning dienstig zijn als aanvraag voor toelating of dient dit in een aparte procedure van aanvraag te gebeuren? Wat kan er gebeuren en wat zijn de gevolgen indien deze toelating wordt geweigerd. Is hier een beroepsprocedure mogelijk? Bovendien moet duidelijk zijn binnen welke termijnen over een dergelijke toelating zal beslist worden, en zo de overheid binnen deze vastgestelde termijn niet komt tot een beslissing over deze toelating wat er dan dient te gebeuren.

De procedure betreft de aanvraag tot toelating en volgende, is op zijn minst onduidelijk en zonder enige verwijzing naar vigerende wetgevingen dienaangaande. Dit dient verduidelijkt te worden en er dient de mogelijk geboden te worden om formeel gehoord te worden en er dient een mogelijkheid tot beroep bij een weigering van de toelating ingesteld te worden.

Antwoord:

Een toelating dient aangevraagd te worden bij het agentschap Onroerend Erfgoed. De toelatingsprocedure voor handelingen aan of in beschermde goederen is gestipuleerd in Afdeling 3 van het Onroerenderfgoedbesluit. Een advies van een beheerscomité is niet voorzien en er wordt ook geen hoorzitting georganiseerd. De procedure tot het verkrijgen van een milieuvergunning staat hier volledig los van.

De termijn waarbinnen een toelatingsaanvraag wordt behandeld is dertig dagen (binnen de 30 dagen neemt het agentschap een beslissing over de toelating en bijkomend heeft het agentschap 10 dagen de tijd om de toelating te verzenden). Valt er niet tijdig een beslissing, dan wordt de toelating stilzwijgend verleend. Zie ook hiervoor de website van het agentschap Onroerend Erfgoed.

Een beroepsprocedure is mogelijk en is in het Onroerenderfgoedbesluit gestipuleerd onder artikel 6.3.13 en volgende. Een beroep tegen een weigering tot toelating dient schriftelijk te worden ingediend bij de minister (artikel 6.3.17).

- De betekenis voor elke handeling die een aanzienlijke wijziging van de landschapskenmerken tot gevolg heeft.

In artikel 5 van het besluit is onder het tweede lid opgenomen dat er voor elke aanzienlijke wijziging van de landschapskenmerken een toelating nodig is. Het is onduidelijk wat bedoeld wordt met een aanzienlijke wijziging van een landschapskenmerk. Een nauwkeuriger bepaling van het element wijziging (wat is een aanzienlijke wijziging?) en van het begrip landschapselement dient hier duidelijkheid te brengen of op zijn minst dient verwezen te worden naar vigerende wetgeving die duidelijk maakt wat deze begrippen betekenen. Een dergelijke duiding maar ook een limitatieve definitie is noodzakelijk om discussies en willekeur te vermijden over het al dan niet nodig zijn van een toelating. Indien een dergelijke limitatieve opsomming of definitie niet te geven is, dan dient deze bepaling geschrapt te worden in art 5 van het besluit.

Antwoord:

De toelatingsplicht in artikel 5, eerste lid, 2° van het beschermingsbesluit is gebaseerd op de generieke toelatingsplicht artikel 6.2.3, 2° van het Onroerenderfgoedbesluit die geldt voor beschermde monumenten, beschermde cultuurhistorische landschappen en beschermde archeologische sites. Doelstelling van die generieke toelatingsplicht, die ook overgenomen is in het beschermingsbesluit, is dat elke handeling die een aanzienlijke impact heeft op de landschapskenmerken wordt gevat. Dat is niet in een exhaustieve lijst te omschrijven en ook niet doelmatig.

In het verslag aan de Vlaamse Regering (VR 2014 1605 DOC.0734/2TER) bij dat artikel wordt op een niet-exhaustieve wijze geduid welke handelingen hieronder kunnen begrepen worden: "Artikel 6.2.3. stelt de generieke toelatingsplichten voor beschermde monumenten, beschermde cultuurhistorische landschappen en beschermde archeologische sites vast. De onder 1° en 2° vermelde handelingen hebben bijvoorbeeld betrekking op het gebruik van zware machines, die door hun gewicht of door de handelingen die ze uitvoeren de bodem verdichten of het microreliëf wijzigen, het verrichten van boringen of grondwerken, het ontginnen van materialen, het ophogen van terreinen; het aanleggen van opspuitterreinen, zwembaden of vijvers, enz. Er is geen toelating vereist voor openbare ruimingswerken. Ook gaat het om handelingen die bijvoorbeeld betrekking hebben op het exploiteren, ontginnen of wijzigen van bossen, heidegebieden, schraallanden, turfgronden, vennen, rietlanden, moerassen, stinzenvegetaties, weilanden, hooilanden, het aanplanten of uitzaaien van bomen in akkers, weilanden, hooilanden en moeras of het gebruik van chemische verdelingsmiddelen en dergelijke met uitzondering voor de pleksgewijze bestrijding van distelsoorten vermeld in Koninklijk Besluit van 19 november 1987. Er is geen toelating vereist voor het wijzigen van landbouwteelten of tuinbeplantingen."

Het agentschap is evenwel van mening dat de overige toelatingsplichtige handelingen het voldoende mogelijk maken om na te gaan of geplande inbreuken afbreuk doen aan de reden van de bescherming, aan de archeologische waarde van de site. Om die reden kan de toelatingsplichtige handeling "elke handeling die een aanzienlijke wijziging van de landschapskenmerken tot gevolg heeft" als overbodig gezien worden voor deze archeologische bescherming. Het agentschap zal deze toelatingsplichtige handeling schrappen uit het ministerieel besluit.

- De betekenis van het behoud van grasland en het aanmoedigen tot het omzetten van akkerland naar grasland.

Volgens art 5 van het besluit zijn het scheuren van het bestaande grasland onderworpen aan een toelating en is het wijzigen van grasland naar akkerland onderworpen aan een toelating. Waar men volledig aan voorbij gaat, is een correct definitie van wat in deze beschouwd wordt als grasland. Is er een onderscheid tussen blijvend grasland, zijnde grasland dat gedurende meer dan 5 jaar als grasland behouden wordt, en tijdelijk grasland dat tijdelijk wordt ingezaaid op een perceel akkerland hetzij in kader van een teeltrotatie om na verloop van enkele maanden of jaren (minder dan 5 jaar) opnieuw gescheurd te worden hetzij als nateelt na een hoofdteelt om te voldoen aan devigerende vergroeningseisen in kader van de Europese steunmaatregelen of om te voldoen aan de vigerende mestwetgeving in kader van MAPS . Het moet op zijn minst duidelijk gemaakt worden dat het grasland dat tijdelijk op een perceel staat, hetzij in een teeltrotatie, hetzij als nateelt in kader vergroening of vanggewas, dient beschouwd te worden als een akkerlandperceel en niet als grasland en dat een toelating om dergelijk tijdelijk grasland te ploegen niet van toepassing kan zijn.

Antwoord:

Wat in het beschermingsdossier wordt bedoeld met grasland zijn louter de historisch permanente graslanden (HPG) en dus niet tijdelijk ingezaaide graslanden. Dit zal worden verduidelijkt door een aanvulling/wijziging in artikel 5 van het ministerieel besluit.

- De betekenis van het bewaren van grasland en het stimuleren van de omzetting van akkerland naar grasland.

Men stelt in artikel 3 van het besluit dat het behoud van de archeologische site het best bewaard blijft onder grasland. Dit dient betwijfeld te worden.

Namelijk, Men haalt aan dat de archeologische site die dateert van in de Middeleeuwen bijzonder goed is bewaard. Anderzijds blijft uit de historische kaarten, waaronder de Ferrariskaarten (1771-1778) dat in het gebied belangrijke delen als akkerland werd gebruikt. Gezien de bewering dat de archeologische site goed is bewaard en gezien het feit dat via de

Ferraris Kaarten kan worden aangetoond dat er in het gebied een belangrijk deel van het grondgebruik akkerland was, en bovendien gezien er op het ploegen en omwoelen van de grond een beperking van 30 cm wordt opgelegd, kan er besloten worden dat het beperken van het scheuren van graslanden en het stimuleren van het omzetten van akkerland naar grasland een zinloze maatregel is. Het verkrijgen van een toelating voor het scheuren van grasland dient dan ook geschrapt te worden in art 5 van het besluit.

Antwoord:

Er is een wetenschappelijke consensus dat een archeologische site onder grasland beter beschermd blijft dan onder akkerland. Onder grasland ontstaat er een stabielere bodemsituatie, is er o.a. minder erosie en dus minder verstoring van het archeologisch bodemarchief dan onder akkers die jaarlijks meermaals worden geploegd.

De doelstellingen die onder artikel 3 worden opgesomd zijn beheersdoelstellingen. De beheersdoelstellingen geven enkel een richting aan, en vormen een kader voor een toekomstig optimaal beheer van de beschermde site. De beheersdoelstellingen zijn dus geen absolute verbodsbepalingen en houden dus ook geen enkele verplichting in. Het aanhalen van de optie om akkerland naar grasland om te zetten als beheersdoelstelling is dus louter een suggestie in functie van toekomstig optimaal beheer. Indien een dergelijke omzetting niet mogelijk of aangewezen is, dan zij dat zo.

- De betekenis van een toelating voor het aanleggen van paden

Volgens artikel 5 van het besluit dient er een toelating gevraagd te worden voor de aanleg van paden. Ook hier ontbreekt elke duidelijke omschrijving betreft de definitie van het begrip "pad". Laten we duidelijk zijn dat voor de aanleg van een oprit of voetpad rond een woning of ander gebouw de landschappelijk impact bijzonder klein is en er slechts op een beperkte diepte van enkele cm de bestaande grondlaag wordt verwijderd en vervangen door een stabiele onderlaag. Een dergelijke activiteit onderwerpen aan een toelating, lijkt op overmatige bemoeienis van de overheid in bijzonder het agentschap Onroerend erfgoed. Indien bovendien voor een activiteit ook nog een archeologisch onderzoek wordt opgelegd als voorwaarde voor het verkrijgen van een toelating dan wordt het helemaal buitenmaats. De toelating voor het aanleggen/wijziging van een pad dient daarom geschrapt te worden uit artikel 5 punt 5.

Antwoord:

Het aanleggen van een pad of weg kan een impact hebben op het aanwezige archeologische bodemarchief en is om die reden toelatingsplichtig. Een toelatingsaanvraag voor bijvoorbeeld een oprit of een voetpad rond een woning zal steeds dossier per dossier bekeken worden, in welke verhouding die handeling staat tot de archeologische waarde van het beschermde gebied en de impact op het archeologisch bodemarchief.

- De betekenis van het behoud van de huidige perceelstructuur

Rekening houdend met de bepaling in artikel 5 van het besluit dat er een toelating dient gevraagd te worden voor het wijzigen van landschapskenmerken, en rekening houdend met de bemerkingen in artikel 3 van het besluit met name "gezien het topografisch verband en de continuïteit tussen de huidige en middeleeuwse structuur met name in de kadasterstructuur maar eveneens zichtbaar in de gebruiksgrenzen, wordt geadviseerd om geen wijzigingen in gebruikspcelen aan te brengen .... ", kan besloten worden dat elke wijziging van een gebruikspcel niet alleen onderhevig zal zijn aan het vragen van een toelating maar er bovendien er op basis van artikel 3 een reële kans op weigering van de toelating bestaat. Het niet kunnen wijzigen van gebruikspcelen is te vergaande en heeft een belangrijke impact op het landbouwgebruik en het gebruik van de moderne landbouwtechnieken en machines en is daarom niet relevant. Bovendien is er slechts een zeer beperkte motivatie en bewijs dat aantoon dat de gebruikspcelen van vroeger zouden refereren naar gebruikspcelen van heden. De Ferrariskaarten geven immers het tegendeel aan. Er zijn tussen het perceelgebruik opgenomen in de Ferrariskaart en het huidig perceelgebruik belangrijke verschillen. Gezien de

archeologische site van het departement archeologisch erfgoed goed bewaard is gebleven, heeft wijziging van de gebruikspcelen tussen de periode 1700 en heden kennelijk geen invloed gehad. De vraag kan dan ook gesteld worden waarom wijzigingen aan gebruikspcelen nu wel invloed zou hebben. Bovendien is de bewering dat wijziging van de gebruikspcelen een negatieve invloed heeft op het behoud van de archeologische site niet onderbouwd en gemotiveerd. Om die redenen dient de bewering dat "dient geadviseerd om geen wijzigingen in gebruikspcelen aan te brengen " in artikel 3 geschrapt te worden en dient een wijziging van een gebruikspceel niet bestempeld te worden als een aanzienlijke wijziging van een landschapselement en dient dit dus niet onderhevig te zijn aan het verkrijgen van een toelating.

Antwoord:

De conclusies die hierboven worden getrokken zijn niet correct. Zoals eerder aangehaald zijn de maatregelen die worden opgesomd onder artikel 3 beheersdoelstellingen. De beheersdoelstellingen geven enkel een richting aan, en vormen een kader voor een toekomstig optimaal beheer van de beschermde site. De beheersdoelstellingen zijn wenselijke ontwikkelingen (meestal gericht op de versterking van de erfgoedwaarden). De beheersdoelstellingen zijn dus geen absolute verbodsbepalingen en houden dus ook geen enkele verplichting in. Een wijziging in het gebruik van pcelen valt dus niet onder de toelatingsplichtige handelingen en is niet onderhevig aan het verkrijgen van een toelating.

2.1.2. Bezwaar 2 uitgebracht tijdens het openbaar onderzoek:

In het kader van het openbaar onderzoek rond de voorlopige bescherming van de verdwenen Zwinhavens Monnikerede en Hoeke formuleren wij onze opmerkingen en bezorgdheden vanuit de bedrijfgilde Damme. Wij vertegenwoordigen de lokale land- en tuinbouwers op grondgebied Damme en maken deel uit van Boerenbond. Allereerst merken we op dat we tevreden zijn met het schrappen van de beheerdoelstelling rond het injecteren van drijfmest in artikel 3 van het ministerieel besluit. Desalniettemin betreuren we dat er bij de opmaak van het dossier geen aandacht was voor de gangbare landbouwpraktijken, wat voorgaande illustreerde, terwijl landbouwers één van de belangrijkste actoren zijn in het gebied.

Onhaalbare meldings-/goedkeuringsplicht

Allereerst willen wij vanuit de bedrijfgilde Damme ingaan op het feit dat onze landbouwers in deze zone voor bepaalde handelingen steeds een aanvraag moeten indienen bij het Agentschap Onroerend Erfgoed. Deze manier van werken is volgens ons praktisch onhaalbaar, zelfs al gaat het enkel maar over diepploegen, en getuigt van een duidelijk gebrek aan kennis over de manier waarop een landbouwer zijn bedrijf moet runnen. Zo zullen ze onder meer steeds (on)rechtstreeks toestemming moeten vragen aan het Agentschap Onroerend Erfgoed om hun pcelen te draineren (vergunningsplichtig) of diep te ploegen. Nochtans twee handelingen die inherent zijn aan een goede bedrijfsvoering. Het diepploegen is daar bovenop een handeling die afhankelijk is van het weer en dus op korte termijn moet beslist worden. Deze vaststelling wordt ook door AWW en het departement Landbouw en Visserij onderschreven in hun respectievelijke adviezen.

Antwoord:

Het klopt dat men voor bepaalde handelingen een toelating zal moeten bekomen van het agentschap Onroerend Erfgoed. Artikel 5 somt een aantal toelatingsplichtige handelingen op die het agentschap Onroerend Erfgoed mogelijk moeten maken te bekijken of de geplande ingrepen afbreuk doen aan de reden van de bescherming, aan de archeologische waarde van de site. Diepploegen is een grondbewerking die schade kan toebrengen aan een archeologische site en is om die reden toelatingsplichtig gemaakt. Daarbij dient benadrukt te worden dat het gewone (reguliere) ploegen (tot 35 cm diep) mogelijk blijft na de bescherming als archeologische site en dat dit dus niet toelatingsplichtig is.

Via een goedgekeurd beheersplan kan ook een vrijstelling van bepaalde toelatingsplichten opgenomen worden voor bepaalde handelingen die toelatingsplichtig zijn in het ministerieel besluit. Een vrijstelling zou dan bijvoorbeeld kunnen opgenomen worden voor regelmatig terugkomende landbouwhandelingen waarvoor de aard of de specifieke uitvoeringswijze geen negatieve impact heeft op de erfgoedwaarden.

In het ministerieel besluit van de voorlopige bescherming staat aangegeven: "grondbewerkingen dieper dan 30 cm". Dit is foutief en zal worden gecorrigeerd naar een diepte van 35 cm, naar analogie met eerdere archeologische beschermingsdossiers in landbouwgebied.

Er wordt in de behandeling van deze adviezen beargumenteerd dat de archeologische bescherming de bedrijfsvoering niet in de weg staat en de bestemming niet kan gewijzigd worden conform Artikel 6.1.1/1. van het Onroerend Erfgoed Decreet. Daarnaast staat dat de beheerdoelstellingen richting aangeven en een kader vormen voor een toekomstig beheer. Er wordt geduid dat grasland het best geschikt is om archeologisch bodemarchief te bewaren, dat graslanden best niet gescheurd worden, ...

Het is onze bezorgdheid dat de (on)rechtstreekse aanvraag tot goedkeuring bij het Agentschap Onroerend Erfgoed in de praktijk op een verbod zal neerkomen en mogelijks zal leiden tot beperkingen in de bedrijfsvoering of reconversiemogelijkheden. Daarom vragen wij ten eerste een verduidelijking van deze meldings-/goedkeuringsplicht, ten tweede attenderen we erop dat het gebied voornamelijk bestaat uit agrarisch gebied op het gewestplan en alle handelingen eigen aan de bestemming moeten kunnen worden uitgevoerd. Het is helemaal niet duidelijk of de toelating, al dan niet met voorwaarden, zal gegeven worden. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan het archeologisch onderzoek, wordt dit telkens uitgevoerd? In welk tijdsbestek...? Eveneens is het niet duidelijk binnen welke termijn de toelating zal gegeven worden. Ook de procedure om toelating te vragen is niet duidelijk. Indien er al dan niet toelating wordt gegeven is het niet duidelijk of er een hoorzitting of beroepsprocedure mogelijk is.

Antwoord:

De toelatingsprocedure voor handelingen aan of in beschermde goederen is gestipuleerd in Afdeling 3 van het Onroerenderfgoedbesluit. Meer info is ook terug te vinden op de website van het agentschap Onroerend Erfgoed (<https://www.onroerenderfgoed.be/werken-aan-een-beschermde-archeologische-site-zone>).

Bij iedere toelatingsaanvraag zal steeds dossier per dossier bekeken worden in welke verhouding die handeling staat tot de archeologische waarde van het beschermde gebied. Het agentschap Onroerend Erfgoed kan daarover geen algemene uitspraken doen.

De termijn waarbinnen een toelatingsaanvraag wordt behandeld is dertig dagen (binnen de 30 dagen nemen het agentschap een beslissing over de toelating en bijkomend heeft het agentschap 10 dagen de tijd om de toelating te verzenden). Valt er niet tijdig een beslissing, dan wordt de toelating stilzwijgend verleend. Beroep tegen een weigering tot toelating is mogelijk bij de minister. Die beslist binnen de 30 dagen over het beroep (art 6.3.13 e.v. van het Onroerenderfgoedbesluit), eventueel te verlengen na advies van VCOE.

Handelingen, mits toelating

Artikel 6.2.7 van het Onroerend Erfgoed besluit stelt het volgende: De volgende handelingen aan of in beschermde archeologische sites kunnen niet worden aangevat zonder de toelating van het agentschap of, zoals vermeld in artikel 6.4.4, § 1, eerste lid, van het Onroerend erfgoeddecreet van 12 juli 2013, van de erkende onroerend erfgoedgemeente:

- 1° graafwerken in functie van het bouwen, verbouwen of heropbouwen van constructies;*
- 2° het plaatsen van ondergrondse leidingen;*
- 3° het aanleggen of wijzigen van wegen en paden;*
- 4° het aanplanten, vellen, rooien en ontstronken van bomen;*
- 5° het plaggen en het afvoeren van de plaggen;*
- 6° het scheuren van grasland;*

7° het eerste diepploegen van akkerland

Artikel 5 in het voorliggend dossier voegt hier nog aan toe:

1° het wijzigen van het microreliëf

2° elke handeling die een aanzienlijke wijziging van de landschapskenmerken tot gevolg heeft

7° het scheuren van grasland of het omzetten van grasland naar akkerland

8° het diepploegen, diepwoelen en diepspitten (namelijk het scheuren van de ploegzool zonder dat bodem naar boven wordt gebracht en omgeploegd) van akkerland met andere woorden grondbewerkingen dieper dan 30 cm.

In het beschermingsdossier wordt niet gemotiveerd waarom alle ploegwerken op het akkerland een toelating vereisen en niet enkel het eerste diepploegen, wat conform het artikel 6.2.7 van het OE-besluit zou zijn?

Antwoord:

Het is een misvatting dat voor alle ploegwerken op akkerland een toelating vereist is. Het normale ploegen (tot 35 cm diep) blijft perfect mogelijk na de bescherming als archeologische site en is niet toelatingsplichtig. Een toelating is enkel vereist voor diepploegen.

In het ministerieel besluit van de voorlopige bescherming staat aangegeven: "grondbewerkingen dieper dan 30 cm". Dit is foutief en zal worden gecorrigeerd naar een diepte van 35 cm, naar analogie met eerdere archeologische beschermingsdossiers in landbouwgebied.

De definitie van grasland is niet duidelijk en moet duidelijk omschreven worden. Is een nateelt gras gezaaid in het najaar maar die blijft staan in het voorjaar en geploegd wordt, een perceel grasland of akkerland? Wij denken al vlug dat het logischerwijs akkerland is, maar is dit wel zo en hoe zal men in kader van handhaving hiermee omgaan.

Antwoord:

Wat wordt bedoeld met grasland zijn de historisch permanente graslanden (HPG) en dus niet tijdelijk ingezaaide graslanden. Dit zal worden verduidelijkt door een aanvulling/wijziging in artikel 5 van het ministerieel besluit.

Ook de term "aanzienlijke" wijziging van landschapselementen. Wat is aanzienlijk, wat zijn landschapselementen (men dient hier op zijn minst te verwijzen naar vigerende definities uit andere wetgeving).

In Art. 5. van het dossier worden nog twee extra handelingen die een toelating vragen toegevoegd, namelijk het wijzigen van het microreliëf en elke handeling die een aanzienlijke wijziging van de landschapskenmerken tot gevolg heeft. Deze laatste twee bepalingen zijn zo ruim en gaan mogelijks verder dan het OE-besluit. Wij vragen om de handelingen conform het OE-besluit op te nemen.

Antwoord:

Het Onroerendergoedbesluit somt in artikel 6.2.3 twee handelingen op die een generieke toelatingsplicht inhouden voor zowel beschermde monumenten, beschermde cultuurhistorische landschappen en beschermde archeologische sites:

1° de aanmerkelijke reliëfwijziging van de bodem;

2° elke handeling die een aanzienlijke wijziging van de landschapskenmerken tot gevolg heeft, met uitzondering van cultuurgewassen, onder meer voor de landbouw, en tuinbeplanting.

De bepalingen die opgenomen zijn in artikel 5 gaan dan ook niet ruimer dan het aangehaalde OE-besluit.

Het agentschap is evenwel van mening dat de overige toelatingsplichtige handelingen het voldoende mogelijk maken om na te gaan of geplande inbreuken afbreuk doen aan de reden van de bescherming, aan de archeologische waarde van de site. Om die reden kan de toelatingsplichtige handeling "elke handeling die een aanzienlijke wijziging van de

landschapskenmerken tot gevolg heeft” als overbodig gezien worden voor deze archeologische bescherming. Het agentschap zal deze toelatingsplichtige handeling schrappen uit het ministerieel besluit.

Beheerscommissie

Bij een eventuele goedkeuring van deze bescherming zal er in een latere fase een beheerplan worden opgemaakt. Het is noodzakelijk dat de landbouw vertegenwoordigd wordt in de beheerscommissie die het beheersplan vorm geeft. Er kunnen in het agrarisch gebied onmogelijk doelstellingen worden opgelegd die gelden zoals in natuurgebied. Een extensiever gebruik van weilanden ter bescherming van een ondergrondse archeologische site is bijvoorbeeld buiten proportie en zou immers betekenen dat er meer weilanden nodig zijn. Irrealistisch voor de veehouders in functie van hun ruwvoederwinning die noodzakelijk is om het landbouwbedrijf rendabel te kunnen uitbaten. Investerings op landbouwbedrijven worden afbetaald op ten minste 20 jaar tijd. Een bedrijf kan dus niet zomaar zijn activiteiten afbouwen.

Antwoord:

Het is evident dat als er een beheersplan wordt opgemaakt de eigenaars en gebruikers van de terreinen vertegenwoordigd zullen zijn in een beheerscommissie.

Een archeologische bescherming staat de bedrijfsvoering niet in de weg en kan een bestemming van een terrein niet wijzigen.

Er is hogerop reeds meermaals aangehaald dat de beheersdoelstellingen enkel wenselijke ontwikkelingen zijn (meestal gericht op de versterking van de archeologische erfgoedwaarde. De beheersdoelstellingen zijn dus geen absolute verbodsbepalingen en houden dus ook geen enkele verplichting in. De bescherming van de verdwenen middeleeuwse Zwinhaven Monnikerede houdt dan ook geen enkele verplichting in om landbouwgronden om te zetten in weiland.

Algemene druk op de landbouw en specifiek op grondgebied Damme

Boerenbond en zijn bedrijfsgilden verdedigen het algemeen belang van de land- en tuinbouwers. Hier worden verschillende bedrijven getroffen. De land- en tuinbouwsector wordt de laatste jaren al enorm onder druk gezet door het wijzigend GLB, het stikstofdossier, de mestwetgeving, de enorme stapel administratie die dit met zich meebrengt... Deze specifieke bedrijven worden daar bovenop door hun ligging getroffen door o.a. de A11, het habitat- en vogelrichtlijng gebied, verpaarding,... Wij stellen ons dus terecht de vraag of een extra "bescherming" er nog eens bovenop moet komen?

Ten slotte zijn er ook enkele landbouwbedrijven die omwille van verschillende redenen (extra inkomsten, arbeidsvreugde) aan korte keten initiatieven, bedrijfsbezoeken, hoevertoerisme...doen. Deze inspanningen worden ook gedragen vanuit de maatschappij. Indien deze archeologische bescherming of de gevolgen van deze bescherming de werkbaarheid van de bedrijven ondermijnt, verdwijnen ook deze initiatieven.

Antwoord:

Archeologische sites in Vlaanderen worden beschermd op basis van hun wetenschappelijke waarde (archeologische waarde). In het inhoudelijk dossier wordt de archeologische waarde van de verdwenen middeleeuwse Zwinhaven Monnikerede uitgebreid gemotiveerd. Het feit dat de site in de ondergrond een archeologisch goed bewaarde middeleeuwse havenstad vertegenwoordigt is de voornaamste factor om deze een beschermde status tot te kennen. Monnikerede maakt deel uit van het verdwenen middeleeuws havennetwerk van Brugge. Dit havennetwerk kent geen parallellen binnen West-Europa en is uniek voor Vlaanderen.

Waardevermindering

Voor de gebruikers en eigenaars van deze percelen treedt duidelijk een waardevermindering op, gezien de bescherming diverse voorwaarden oplegt. Het waardeverlies treedt vooral op bij de weilanden die nog geen bescherming kregen (HPG, EKBG) en de akkerlanden. De wetgeving stelt hier echter geen vergoedingsregeling voor, tenzij een beheersplan in een latere fase wordt

opgesteld. We betreuren dit en eisen, indien deze bescherming definitief wordt, om een vergoedingsregeling te voorzien in samenspraak met de landbouwsector. Hierbij moet zeker rekening gehouden worden met de economische waarde van de volledige bedrijfssite en de mogelijke negatieve impact van een bijkomende bescherming.

Bovendien wordt er gesteld dat het onmogelijk is om erfgoedwaarden af te wegen tegen financiële belangen omdat erfgoedwaarden niet kunnen begrepen worden in een bepaalde prijs. Indien erfgoedwaarden moeten primeren is het wel mogelijk om de financiële impact ervan op een bepaald bedrijf te berekenen. Bijvoorbeeld de extra kost door de aankoop van ruwvoeder in plaats van zelfvoorziening. De gevolgen zijn berekenbaar. Daarom dienen de landbouwgebruikswaarde van de percelen en de waarde van de huiskavels, die nog aan belang winnen door verplichte weidegang in lastenboeken voor melkveehouders, zeker opgenomen te worden.

Antwoord:

De afweging om iets te beschermen gebeurt vanuit de erfgoedwaarden. Het Onroerenderfgoeddecreet bevat geen afwegingsmogelijkheid vanuit de financiële impact op een onroerend goed. De bescherming is inderdaad een eigendomsbeperkende maatregel en legt erfdienstbaarheden van openbaar nut op maar wordt beschouwd als een aanvaardbare last die iemand in het algemeen belang moet dragen.

In het bezwaarschrift wordt aangehaald dat de bescherming een onaanvaardbare waardevermindering als gevolg heeft. In het kader hiervan is het beginsel van de gelijkheid van de burgers voor de openbare lasten (GBOL-beginsel) relevant. Het Grondwettelijk Hof heeft in zijn arrest nummer 132/2015 van 01 oktober 2015 hierover gesteld dat de beschermingsregeling van het Onroerenderfgoeddecreet geen schending uitmaakt van het gelijkheidsbeginsel en het GBOL-beginsel.

Archeologische bescherming

De testopgraving op de site maakte duidelijk dat het bodemarchief over het algemeen onder zeer goede omstandigheden in situ bewaard is gebleven. Ook in het besluit van de bezwarenbehandeling wordt aangegeven dat alles in een goede staat werd bewaard ondanks gangbare landbouw. Een archeologische bescherming is bijgevolg overbodig en zal enkel de economische leefbaarheid van de bedrijven belemmeren.

In tweede orde is het belangrijk dat er in de archeologie prioriteiten worden gesteld. Heeft ieder opgenomen perceel in de perimeter een even hoge archeologische waarde? En indien de Zwinhavens van Hoeke en Monnikerede dan toch de archeologische bescherming krijgen, moet worden uitgesloten dat ook andere Verdwenen Zwinhavens eenzelfde bescherming krijgen. De aanleiding tot deze bescherming is namelijk dat er al voldoende onderzoek is naar gebeurd. Het dossier geeft ook aan dat de oostelijke oever heeft geleden onder overstromingen en er tevens slechts heel beperkt onderzoek is geweest naar andere gekende voorhavens van Brugge.

Antwoord:

De goede bewaringstoestand van het middeleeuwse bodemarchief, vastgesteld bij onderzoek door de universiteit van Gent, is de aanleiding voor de opmaak van het beschermingsdossier. De bedoeling daarbij is om de site zo lang mogelijk in de bodem te bewaren voor toekomstige generaties. Is behoud in de bodem in de toekomst niet mogelijk, dan is een archeologische opgraving altijd een mogelijk alternatief voor behoud *in situ*.

Een archeologische bescherming staat de bedrijfsvoering niet in de weg en kan een bestemming van een terrein niet wijzigen.

Bijkomend, in de behandeling van de bezwaren in het dossier Zwinhaven Hoeke, stelt men dat nieuwe begravingen en het plaatsen van nieuwe graven tot een diepte van 150 centimeter wellicht zelden of nooit een verstoring zullen betekenen van archeologische waardevolle lagen. Dit spreekt de eerder aangehaalde argumentatie, dat net onder de bewerkte laag (30 cm) wel

vondsten zijn, tegen. We begrijpen dan ook niet waarom deze begraafplaatsen op enkele (kilo)meters van de landbouwpercelen niet even waardevol zijn voor de archeologie.

Antwoord:

Binnen de perimeter van de beschermde site kan de historische begraafplaats rond de middeleeuwse kerk van Hoeke niet zomaar vergeleken worden met de bodemsituatie onder akkerland of weiland. Door eeuwenlange historische begravingen is het bodemarchief rond de kerk van Hoeke omgewoeld tot een diepte van ca. 150 centimeter. Onder akkerland is dergelijke omgewoelde laag slechts 30 tot 35 centimeter diep en bevinden de bewaarde archeologische sporen zich dus veel dichterbij het oppervlak. Onder weiland is dit vaak nog ondieper. We verwijzen hiervoor naar het waarderend onderzoek uitgevoerd door de universiteit van Gent en waarvan de resultaten zijn opgenomen in het inhoudelijk dossier (zie ook figuur 5 en figuur 6 ter illustratie).

2.2. Aanvulling

Tot 7 januari 2021 was het perceel Damme, 3de afdeling, sectie B, 305B een afzonderlijk perceel. Het werd samengevoegd met de naastgelegen percelen 305D en 304D tot perceel 304E. De naastgelegen percelen vielen buiten de afbakening van de bescherming. Ten gevolge van deze kadastrale wijziging wordt het perceelnummer 305B in het ministerieel besluit vervangen door 304E (deel). Het betreft hier een louter administratieve aanpassing die verder geen gevolgen heeft.

2.3. Conclusie

De adviezen en bezwaren uitgebracht na de voorlopige bescherming en voorafgaand aan de definitieve bescherming hebben invloed op het ministerieel besluit.

Het ministerieel besluit werd als volgt aangepast na de voorlopige bescherming:

- in artikel 1 wordt het perceelnummer Damme, 3de afdeling, sectie B, perceelnummer 305B geschrapt en vervangen door het perceelnummer bij het kadaster bekend als: Damme, 3de afdeling, sectie B, perceelnummer 304E (deel).
- de wijziging in artikel 5, 7^e lid, van 'grasland' in 'historisch permanent grasland'. Artikel 5, 6° lid: het scheuren van **historisch permanent** grasland of het omzetten van **historisch permanent** grasland in akkerland;
- Artikel 5, 7° lid: het diepploegen, diepwoelen en diepspitten (namelijk het scheuren van de ploegzool zonder dat bodem naar boven wordt gebracht en omgeploegd) van akkerland met andere woorden grondbewerking dieper dan **35 cm**.
- het schrappen van volgende toelatingsplichtige handeling: "elke handeling die een aanzienlijke wijziging van de landschapkenmerken tot gevolg heeft".